

Patentaanvragen verschillen sterk tussen EU-landen

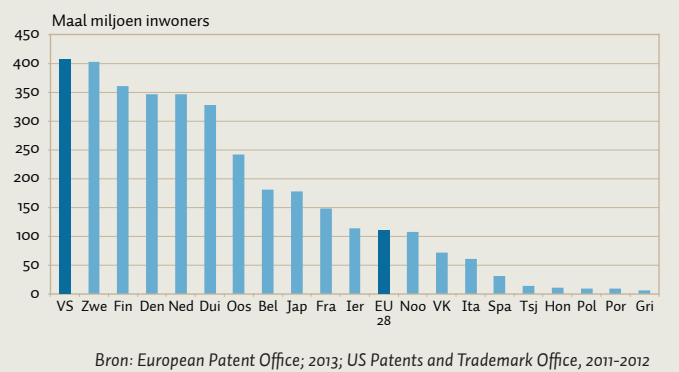
INTERNATIONAAL

De Europese economie heeft een aantal moeilijke jaren gehad en kijkt nu vooral naar grote investeringsprojecten – gefinancierd met overheidsgeld – om de groei opnieuw aan te zwengelen. Een belangrijke pijler van het groeipotentieel van een economie is met name de productiviteitsgroei, die berust op onderzoek en ontwikkeling, en nieuwe innovaties. Vooral voor een geavanceerde regio als West-Europa zijn technologische innovaties een belangrijke bron van welvaart en rijkdom. Een manier om innovatie te meten, is te kijken naar het jaarlijkse aantal nieuwe patentaanvragen (figuur). In Zweden bijvoorbeeld werden in 2013 per miljoen inwoners 402 patenten aangevraagd. Ook Finland, Denemarken, Nederland en Duitsland staan aan de top wat betreft patentaanvragen – en hiermee in potentie toekomstgerichte groei. De landen uit Zuid-Europa doen het minder goed. In Italië werden in 2013 slechts 60 nieuwe patenten aangevraagd per miljoen inwoners en in Griekenland nauwelijks 6. Ook in absolute cijfers blijven deze landen achter. Zo werden in Nederland in 2013 meer nieuwe patenten aangevraagd dan in Italië, Spanje, Portugal en Griekenland samen. Het verschil tussen Europa en de Verenigde Staten is groot. In de Verenigde Staten zijn over 2011 en 2012 jaarlijks gemiddeld 408 patenten per miljoen inwoners aangevraagd, waarmee het land het een stuk beter doet. Europa heeft meer innovatie nodig. Zeker tegen de achtergrond van hoge overheidsschulden en de structureel zwakke Europese bevolkingsgroei in de komende decennia zijn innovatie en een sterke productiviteitsgroei noodzakelijk om de welvaartsstaten betaalbaar te houden. Innovatie valt niet zomaar af te

dwingen. Er zijn heel wat randvoorwaarden voor vereist: een goed basisonderwijs, hoogopgeleide bevolking, de aanwezigheid van beschikbare arbeidskrachten, goed universitair en postuniversitair onderwijs, een degelijke basisinfrastructuur en uiteraard de mogelijkheden en de cultuur om nieuwe ideeën en producten te vermarkten. Het is vaak op die randvoorwaarden dat de zwakkere Europese landen vaak tekortschieten.

• PETER DE KEYZER (BNP PARIBAS FORTIS)

Aantal patentaanvragen naar inwonertal

Schuldvermindering drukt geldgroei

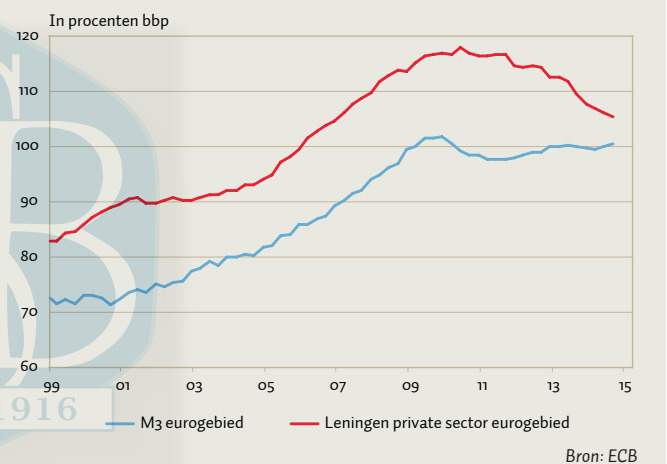
MONETAIR

Vanaf 2009 nam de geldhoeveelheid – aangeduid met M3 – in het eurogebied met gemiddeld 2 procent per jaar toe, terwijl de geldgroei daarvoor gemiddeld bijna 8 procent per jaar was (figuur). De ontwikkeling van de geldhoeveelheid is belangrijke informatie voor de Europese Centrale Bank, die streeft naar prijsstabiliteit op de middellange termijn. Er is immers een positief verband tussen de geldhoeveelheid en het niveau van de prijzen, en ook tussen de geldgroei en de inflatie over langere termijn. De zwakke geldgroei in de afgelopen zes jaar indiceert dat de inflatoire druk laag is. Een verklaring voor de zwakke geldgroei is de ontwikkeling van zijn tegenhanger: de kredietverlening aan de private sector. Banken creëren geld als zij krediet verstrekken aan bedrijven en huishoudens. Maar als deze tegenpartijen per saldo meer leningen aflossen dan nieuwe leningen aangaan, kan de hoeveelheid geld in de economie juist afnemen. Het uitstaande krediet in verhouding tot de omvang van de economie is in de afgelopen jaren afgenomen. Desondanks is de hoeveelheid geld in verhouding tot de economie min of meer constant gebleven. Dit kan worden verklaard door de manier waarop geld wordt gemeten. De geldhoeveelheid, aangeduid met M3, wordt afgeleid uit de kortlopende passiva van alle banken in het eurogebied. M3 bestaat voornamelijk uit chartaal geld in handen van het publiek, girale rekeningen en deposito's met een looptijd korter dan twee jaar. De looptijd van twee jaar markeert de grens met langlopende passiva, die bestaan uit deposito's en obligaties met een langere looptijd. Sinds de crisis is de depositorente sterk gedaald en willen particulieren snel kunnen beschikken over hun geld. Daarom hebben rekeninghouders hun

deposito's laten aflopen en hun geld gestald op girale rekeningen. Deze verschuiving zorgt voor opwaartse druk op de M3-groei. Tevens hebben banken een deel van hun langlopende obligaties laten aflopen. Per saldo weerspiegelt de daling van de kredietgroei aan de activazijde van de bankbalansen een daling van de lange passiva en een zwakke groei van M3.

• PAUL METZEMAKERS (DNB)

Geldhoeveelheid en krediet in eurogebied, driemaandsgemiddelde

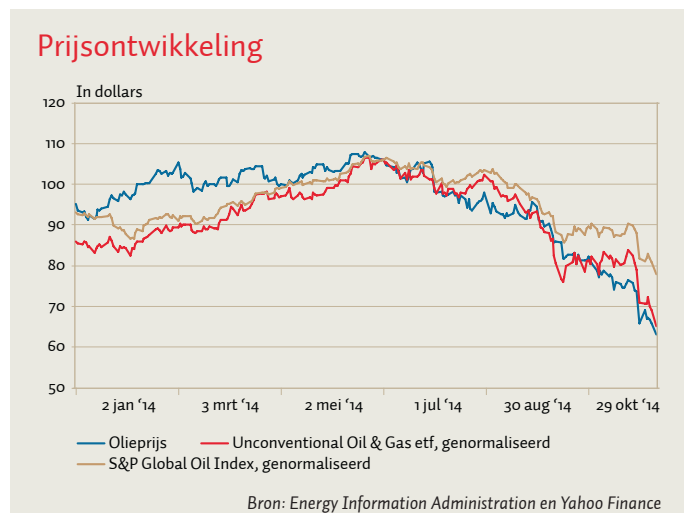

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.

Schaliesector relatief zwaar getroffen door lage olieprijs GROEI & CONJUNCTUUR

De olieprijs is sinds juli 2014 scherp gedaald, van boven de 100 US dollar per vat tot onder de 60. Oorzaken voor deze significante daling zijn de afkoelende economie in China, de toegenomen olieproductie in de VS en de onbereidheid van OPEC-landen om het aanbod van olie tijdelijk te verlagen – en daarmee tevens hun marktaandeel. De lage olieprijs pakt slecht uit voor producerende landen. Deutsche Bank en IMF schatten de prijs per vat die OPEC-landen nodig hebben om de overheidsfinanciën in evenwicht te houden tus-

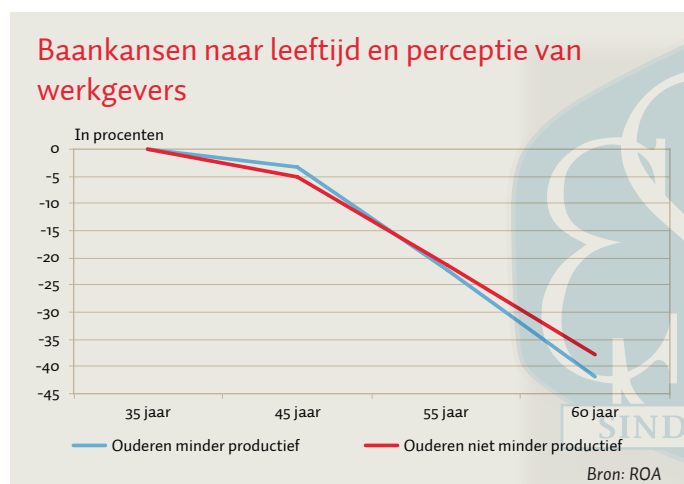
sen de 70 dollar (Qatar) en 180 dollar (Libië), duidelijk hoger dan het huidige prijsniveau. Maar ook westerse olie- en gasbedrijven hebben het moeilijk. De pijn is daarbij groter voor nieuwkomers in de schaliesector dan voor gevestigde namen met meer conventionele activiteiten. In de tweede helft van het jaar is een *exchange traded fund* (etf) van Market Vectors – een aanbieder van grondstofgerelateerde indexfondsen – dat belegt in Noord-Amerikaanse schalieondernemingen aanzienlijk sterker gedaald dan de S&P Global Oil Index (figuur). Doordat de kosten per vat hoger liggen bij schalieondernemingen, zijn deze onconventionele ondernemingen gevoeliger voor de schommelende olieprijs. Bovendien financieren ze hun kapitaalintensieve winnmethoden voornamelijk met schulden. Nu de olieprijs voor veel projecten onder de terugverdienprijs ligt en de zorg over zeepbellen op financiële markten toeneemt, zijn geldschietters terughoudend. Daardoor kan een groot aantal schalieondernemingen sneller in betalingsproblemen komen. De problemen in de schaliesector spelen waarschijnlijk mee in de overweging van Arabische landen om hun productie niet terug te schroeven. Als de investeringen in Noord-Amerika nu teruglopen, is dat goed voor hun marktaandeel en de olieprijs op de middellange termijn. Ondanks het negatieve effect op de overheidsfinanciën, beschikken landen als Saudi-Arabië over voldoende buffers om dit tijdelijk op te vangen met in het vooruitzicht een betere olieprijs en marktaandeel. ■ **THOMAS MICHIELSEN** (CPB)

Baankansen voor ouderen en de perceptie van werkgevers ARBEIDSMARKT

De veranderingen in het Nederlands pensioenstelsel zorgen ervoor dat mensen tot latere leeftijd zullen moeten werken. De vraag is in welke mate werkgevers ook bereid zijn om oudere sollicitanten een baan aan te bieden. Het ROA heeft een vignetstudie uitgevoerd onder werkgevers bij de overheid en het onderwijs die antwoord geeft op deze vraag. Aan werkgevers is gevraagd om zich voor te stellen dat zij een sollicitant moeten aannemen. Vervolgens is hun gevraagd wie van twee fictieve sollicitanten zij zouden aannemen. De twee sollicitanten verschillen van elkaar qua leeftijd, ervaring en scholing.

Daarnaast is de werkgevers in een vragenlijst gevraagd wat de voor- en nadelen van oudere werknemers zijn. De uitkomsten van de keuzes zijn weergegeven in de figuur, die de kans om aangenomen te worden laat zien ten opzichte van de jongste leeftijdsgroep (35 jaar). Daarbij is onderscheid gemaakt tussen enerzijds werkgevers die oudere werknemers een lagere productiviteit toedichten en anderzijds hen die denken dat zij even productief zijn als jongere werknemers. De figuur toont aan dat de baankansen voor alle leeftijdsgroepen boven de 35 jaar significant lager is dan voor sollicitanten die 35 jaar zijn. De daling in de baankansen zet vooral na 45 jaar in: 55- en 60-jarigen hebben respectievelijk een 21 procent en een 38 procent lagere baankansen dan 35-jarigen. Interessant is echter dat de baankansen onder 60-jarigen nog eens extra 4 procent lager is wanneer werkgevers denken dat oudere werknemers minder productief zijn dan jongeren. Dit terwijl wetenschappelijk onderzoek naar de relatie tussen leeftijd en productiviteit geen enkel bewijs vindt voor een dergelijk verband. Om de baankansen van ouderen op de arbeidsmarkt te verbeteren is het derhalve van groot belang om de vooroordelen die werkgevers hebben over de productiviteit van (potentiële) oudere arbeidskrachten te bestrijden. ■ **RAYMOND MONTIZAAN** (ROA)

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.